

РОЗВИТОК ГІМНАСТИКИ НА ТЕРНОПІЛЛІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка

Анотація. У публікації досліджено розвиток та становлення гімнастики на Тернопіллі після Другої світової війни.

Abstract. The publication examines the development and formation of gymnastics in Ternopil after the World War II.

Актуальність. Вивчення історичного досвіду молодим поколінням сприяє формуванню їхнього світогляду, збагачує свідомість людей цікавими фактами та подіями минулого, прививає любов до своєї Батьківщини, мови, народу, які зробили свій великий внесок у становлення і розвиток фізичної культури та спорту.

В архівних документах Тернополя міститься мало інформації щодо розвитку гімнастики у повоєнний період. Тому більшість інформації було отримано із спілкування з відомими постатями, тренерами, гімнастами, які є частиною історії становлення і розвитку спортивної гімнастики на Тернопіллі.

Так у повоєнний період на теренах Західної України почала широко розгортатися система фізичного виховання. У 1948 році було проведено перше змагання з гімнастики на першість міста Тернополя із запрошенням спортсменів – гімнастів з інших районів нашого краю.

В змаганнях взяли участь учасники з міст: Чорткова, Бережан, Тереховлі і Тернополя, де гімнасти змагалися по III розряду тільки у чоловічому багатоборстві і то не по повній програмі із-за відсутності належних умов проведення.

Місто Тернопіль було представлене такими гімнастами: Некраш О., Давидов Ю., Білоус О., Левандовський Р., Кабанов А. В подальшому Некраш Олександр, виступаючи за збірну команди України за спортивне відомче товариство "Урожай" став переможцем змагань з гімнастики, виступаючи за програмою майстрів спорту. Давидов Юрій на Республіканських змаганнях в м. Києві виконав норматив майстра спорту.

В 1949 році в м. Тернополі було відремонтоване спортивне приміщення розміром 18×10 по вул. Коперніка 14 і воно було передане дитячій спортивній школі. На базі цієї ДЮСШ було 18 видів спорту, а спортивній гімнастиці був відданий час (3 рази на тиждень по дві години) для занять з 10 год. вечора до 12 год. ночі. Умови були дуже складні, і тому довгий час гімнасти і гімнастки не могли брати участь в змаганнях.

На той час тренерами з гімнастики були: Поріцький Г.І., Малінін В.І., Денисов С.Д. [23]

Порівняно з розвитком гімнастики на Тернопіллі, в інших містах України гімнастика розвивалась краще. Із західних областей України кращі умови мали гімнасти зі Львова, там і росли видатні майстри гімнастики, хороші умови були і в інших містах: Донецьку, Харкові, Києві.

В 1949 році Федерацію гімнастики СРСР було включено в міжнародну федерацію (ФІЖ). Це відкрило широкі можливості гімнастам брати участь в міжнародних змаганнях будь-якого рангу, аж до участі в Іграх Олімпіад.

На той час федерацією гімнастики України були проведені ряд змін в жіночій гімнастиці. Так, в програми I розряду та майстрів спорту були включені вправи на брусах різної висоти. Тренерський склад Тернопільської області, в м. Тернополі, Кременці, Бережанах, Чорткові, Тереховлі став готувати гімнасток для участі в обласних змаганнях.

В офіційних Республіканських змаганнях, які проводились в м. Києві в 1952 році (в Олімпійський рік) гімнасти та гімнастки Тернопілля участі не брали із-за недостатньої підготовки та застарілого гімнастичного знаряддя. І лише в 1953 році наші гімнасти змогли прийняти участь у змаганнях серед школярів, які проходили в м. Харкові, а саме:

1. Некраш О.Р. – II р.
2. Давидов Ю. – II р.
3. Білоус О. – III р.
4. Кабанов А. – III р.
5. Радченко Людмила – I р.

Виступ тернополян був вкрай невдалий. З 23 областей, які брали участь, Тернопілля обіграло тільки Закарпатську область, яка теж була в неповному складі.

В наступні роки наші гімнасти систематично брали участь у змаганнях з гімнастики, як серед школярів, так і серед дорослих, і завжди не повним складом, що відкидало область

на передостанні або останні місця в загальному підсумку юнаків і дівчат.

Відсутність належних умов в м. Чорткові, Бережанах, Тереховлі, Кременці не давало можливості готувати хороших гімнастів та гімнасток кандидатами в команду області, а також нормальному розвитку гімнастики на Тернопіллі.

І тільки з 1957 року, на базі Кременецького педагогічного інституту, коли відкрився факультет фізичного виховання, що був переведений з Дрогобицького педагогічного інституту, з'явилися нові підготовлені гімнастки і гімнасти, які в складі збірної команди області зробили значний крок вперед. Гімнасти Тернопілля перестали пасти задніх в Чемпіонатах України.

При Кременецькому педінституті, ректором якого був Бригінець Микола Лаврентійович, була створена кафедра теорії і методики фізичного виховання під керівництвом молодого наукового фахівця Богдана Шияна.

Науково-методичний підхід до занять з гімнастики, правильний підбір і набір молодого покоління, тісний зв'язок з тренерським складом ДСШ – Кременця (ст. тренер області М.Кайда), дало значний поштовх в подальшому розвитку гімнастики на Тернопіллі. З'явилися нові імена в гімнастиці, які захищали честь Тернопілля на Республіканських змаганнях. Це: Каліберда Світлана, Сацко Галя, Радченко Людмила, Плосконіс Ядвіга, Хуртенко Світлана, Перевозчиков Юрій, Ляцук Ростислав, Папуша Володимир, Шилінський Борис, Парфанович Роман і багато інших.

На базі Тернопільського медичного інституту, на кафедрі теорії і методики запрацювала на повну потужність спортивна гімнастика. Вагомий вклад в розвиток гімнастики вніс викладач медичного інституту Олександр Бойко. В 1960 році гімнасти Тернопілля на Республіканських змаганнях в м. Києві вибороли 18-те місце із 25 областей України, що приймали участь. Це був великий успіх дякуючи відданий роботі по підготовці збірної області старшого тренера Кайди Мирослава, тренерів: Решетухи Володимира, Єсаулова і інших. Прекрасний виступ продемонструвала Світлана Каліберда, Галина Сацко (в подальшому майстри спорту). Починаючи з 1960 року гімнасти Тернопілля нижче 18 місця не опускались.

Керівництво Тернопільської області, обласний відділ народної освіти, облспорткомітет, обласні спортивні товариства "Буревісник", "Спартак" і т.д. все більше стали приділяти увагу

розвитку гімнастики. Гімнастикою стали займатися в колективах фізичної культури ХБК, Комбайнового заводу, Буд. індустрії, "Ватра", в середніх та вищих навчальних закладах. Були створені гімнастичні секції в ДСТ "Динамо", "Трудові резерви". Спортивні товариства давали велику допомогу в придбанні форми, спортивного інвентаря. Вели активну підготовку до змагань, проводили новчально-тренувальні збори, забезпечуючи на час проведення зборів харчуванням і житлом.

Якщо повернутись на мить в минуле, то ми бачимо, що розвиток гімнастики на Тернопіллі, особливо в останні роки ХХ століття характеризується постійним технічним удосконаленням і ускладненням вправ. Велике значення для розвитку гімнастики на Тернопіллі мають незабутні виступи прославлених українських майстрів на Чемпіонатах Європи, світу, Іграх Олімпіад, таких як: В. Чукарін, М. Гороховська, Б. Шахлін, Л. Латиніна, П. Астахова, Ю. Тітов, Б. Макуц, В. Сафронов, Л. Підкопаєва, Г. Місютін, І. Коробчинський, О. Береш і багато інших, які і дали поштовх таким гімнастам Тернопілля, майстрам спорту, як: Ониськів Ігор – чотириразовий чемпіон СРСР ДСТ "Буревісник", кандидати в збірну команду України Ігор Похилий, Андрій Огнистий, призерка чемпіонату світу зі спортивної гімнастики Інга Шкарупа, чемпіон України серед школярів Юрій Стецько, Володимир Кудрявцев, чемпіон Кубка України серед школярів В. Оліяр і багато інших здібних молодих гімнастів.

Керівництво області переглянуло ряд вимог і положень для розвитку гімнастики на Тернопіллі і віддало один із кращих спортивних залів під спеціалізований гімнастичний зал при ДЮСШ –2 в 1977 році.

Після переведення Кременецького педагогічного інституту в м. Тернопіль, Тернопільський педагогічний інститут набрав статусу педагогічного університету, одного із кращих в Україні, гімнастика ще більше набула вагомості серед таких центрів гімнастики як: Донецька школа гімнастики, Київська, Харківська, Луганська, Запорізька, Одеська та інші. Гімнасти та гімнастки області виборювали чемпіонські і призові місця на чемпіонатах і кубках України, як серед школярів, так і серед студентства. Це майстри спорту Огнистий А., Ониськів І., Похилий І., Староверов М., Оліяр В., Стецько Ю., Андрєєва Н., Шкарупа І. та ін. Майже всі вони були включені в склад збірної команди України різних рангів.

Великим завданням в розвитку гімнастики на майбутнє є підвищення її ролі в системі фізичного виховання в Україні, залучення до систематичних занять різними видами гімнастики широких верств населення нашої держави і підготовки висококваліфікованих спортсменів, здатних захищати честь України на міжнародній арені.

Список літератури.

В ході написання статті було використано матеріали зі спілкування з старожилами міста: відомий професор Тернопільської гімназії Осоковський П. В., Мазуркевич Е. М., Малачинський Ю. М., а також тренерами зі спортивної гімнастики ДЮСШ №2 м. Тернополя, викладачами ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Галан Я.П. <https://orcid.org/0000-0002-7024-5690>
Дудіцька С.П. <https://orcid.org/0000-0001-5015-2465>
Мосейчук Ю. Ю. <https://orcid.org/0000-0002-2457-6552>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

**Чернівецький національний університет
ім. Ю. Федьковича**

Annotation. The publication raises questions regarding the social and psychological adaptation of children, in particular internally displaced persons, to the educational process in modern conditions. It also reveals the relevance of solving the specified problem by means of physical culture and sports and motor activity.

One of the universal and most effective means of socio-psychological adaptation of children to the educational process is motor activity, a healthy lifestyle, physical culture and sports. Thanks to this, we are able to raise healthy, strong, hardy Ukrainians. Involvement of children in motor activity, a healthy lifestyle, physical culture and sports has a positive effect on the level of their adaptation to modern conditions, adaptation to the educational process and successful learning in a new environment.

Key words: socio-psychological adaptation, children, motor activity, educational process, physical culture.